



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

**Sermones uenerabilis magistri Nicolai de blony  
decretoru[m] doctoris. capellani episcopi Bosnomensis.  
ualde deseruientes populo. sed et clero utcu[m]q[ue]  
docto eos digne legenti. predicanti. aut ...**

**Nicolaus <de Plove>**

**Argentine, 22. XI. 1494 - 1495**

I Sermo. XCIII

**urn:nbn:de:hbz:466:1-31214**



**D**ñica sexta post trinitatis

terram et ecce erat vacua et nichil. **D**iere. **iiij.** Et ideo merito post hanc vitam reuertuntur in nichilum. **I**ntra illud poete. **E**t redit in nihilum quod fuit ante nihil. **E**adem em sunt principia resolutionis et compositionis. **i.** **P**hilicor. **7** pmo de generatione. **N**am omnis res per quas causas nascitur per easdem dissoluitur. **D**e regulis iuris. **O**mnis res. **E**contrario vero erit de iustis laborantibus in luce. et de die gratie presentis quibus deus reddet mercedem laborum suorum. **S**apientie. **x.** **R**edderet aut eis fructus claros et lucidos contra obscuritatem noctis. fructus leues et delectabiles contra fatigationem laboris. et fructus plenos contra vanitatem inutilitatis. vt dicat sancti illud **P**hilipen. **iiij.** **R**eformasti corpus humilitatis nostre consurgatur corpori claritatis sue. **T**unc enim fulgebunt iusti sicut sol et tanquam scintille discurrunt. vt dicitur **S**apientie. **iiij.** **N**ec mirum quia hic fulgebant claritate fame. **V**ic. et doctrine. **U**nde merito tunc fulgebunt luce splendoris. vt dicitur **I**ob. **xiiij.** **D**e ipis em dicitur in vita presentis et de gloriis iporum illud. **Q**uasi sol fulgens. **E**t iterum. **Q**uasi sol refulgens sic ille refulget in templo dei. **P**ropter quod ipsi merito in vita futura et beata fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. prout eis promittit dominus **M**atth. **xiiij.** **F**ulgebunt sicut sicut sol in regno patris eorum. **H**ic per cetero dicent in gloria. **P**ortauimus pondus diei. penitentie videlicet sancte. **7** estus seculi tribulationum. per totam diem transiimus per ignem et aquam. et ideo eduxisti nos ad refrigerium. **U**nde qm in die laborauimus. merito multum cepimus et plenum gaudium reportauimus. **I**ohannis. **xviij.** **G**audium vestrum plenum sit quod nemo auferet a vobis. **L**uius gaudij participes nos faciat dominus noster ihesus xps.

**D**ñica sexta post trinitatis. **I**  
**S**ermo. **XCIII**

**N**isi abundauerit iusticia vestra plus qm scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. **M**atth. **v.** **S**icut dicit **H**enricus de viciaria de perfectione interioris hominis libro septimo. capitulo duodecimo

**Q**uod lex naturalis homini in sua creatione indita. per abusum peccandi iam fuit obruta. et quasi obliuioni tradita. **I**deo necessarium fuit eam per legem scriptam posteris innouare. **Q**uia vero vt idem ait capitulo. **xiiij.** **i**bidem. **A**nliqui patres sub lege veteri degentes. non fuerunt capaces legis euangelice. quam magister perfectus dedit. et eam in seipso perfectissime adimpleuit. in eo qm nodum poterant audire illud perfectionis consilium. **Q**ui te percussit ad vnam maxillam prebe et alteram. **Q**ui talionis lege non contenti pro vna alapa telorum vulnera mortalia rependebant. **N**ec etiam illis dici poterat. **D**iligite inimicos vestros. quibus propter sui cordis duriciam concessum fuit inimicos odire. ne amicum pariter odissent. **N**ec ille. **E**t vbi venit plenitudo temporis. postq videlicet deus pater misit filium suum in mundum. vt dicitur **Gal.** quarto. **Q**ui veniens fecit sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum. vt dicit apostolus. **I**taq huic populo tanquam ad legem perfecte iusticie bene disposito et abili. tanquam dulcis et reatus dominus legem dedit perfectam delinquentibus in via iusticie. imperfecte scilicet legis antique. prout promiserat per prophetam **I**eremie. **xxxij.** **D**abo legem meam in visceribus eorum. et in corde eorum scribam eam. **P**er quam quidem legem recessit de uia. complanauit aspera. lenigauit difficilia. purgauit immunda. abstulit feda. et reliquit perfecta. **E**t namq **M**oy si erat imperfecta. eo qm neminem ad perfectum adduxit. vt dicitur ad **Hebr.** **xv.** **E**t ideo christus venit vt daret legem perfecte libertatis. **D**e qua **I**acobi primo dicitur. **Q**ui inquit perspexerit in lege perfecte libertatis. **I**nterlinearis. **A**udiedoverbum euangelij. **E**t glosa ordinaria ibidem dicit. legem perfecte libertatis dicit gratiam euangelij. que perfecte liberos facit a seruitute timoris. **Q**ui em legem tenebat in timore seruiebant. **Q**uisq em ea transgrediebatur sine miseratione lapidabatur. **S**ed hec lex nemine ad perfectum perduxit quia et si timore cogebat seruire. non tamen dabat gratiam vt complerent amore et a penis inferni non potuit liberari. **S**ed caritas que datur in euangelio foris mittit timorem. et ducit ad vitam. **N**ec **G**losa.



Erat etiam lex illa in sua iusticia quodam modo immunda. quia perfecte mundare non poterat a pena et a culpa. in eo quod nihilominus necesse fuit suos observatores descendere ad limbum. ubi et si non fuit pena sensus. tamen erat pena damni temporalis que est gravissima. Et ideo Isaias vocat omnes iusticias veteris legis pannum menstruatum. Isa. lxxv. Erat etiam quodam obliquum. Unde Iohannes veniens disponebat ad rectificandum viam domini. Dirigite inquit viam domini. recras facite semitas dei nostri. Sed iusticia christi immaculata est lex. quia mundat virtutes. scilicet corpus et animam. Iohannis. xv. Nam vos mundi estis propter sermonem meum quem locutus sum vobis. Et in Psalmo. Lex domini immaculata. Similiter est lex recta. Ps. Iusticie domini recte. Et notanter dicit dominus. id est christi. cuius proprie est lex nova. quia per ipsum immediate data et promulgata et executra. quod de veteri lege non potest dici. Quia et si fuit auctore deo imperata et dictata. tamen non fuit per ipsum deum immediate promulgata. sed per Moysen. et executra per populum. Ioh. Let per Moysen data est. gratia vero per ipsum christum facta est. Et apostolus dicit quod Moyses si lex ordinata est per angelos in manu mediatoris. scilicet Moysi. Volens igitur dei filius ab imperfecto ad perfectum. ab immundo ad mundum. ab obliquo ad rectum trahere. venit in hunc mundum. legemque novam. legem gratie. et gratiose ac perfecte iusticie dedit et condidit. et ut eam tanto gratiosius commendaret et perfectam ostenderet per se ipsum eam docuit publicavit et promulgavit. Sed ne adhuc in aliquo deficere videatur volens amplius eius perfectionem declarare eam solus observavit et se subiecit. Lequit enim facere et docere. Actuum. i. Itaque iam recte clamat ad nos. nos docetes. Nisi abundaverit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. Sicut nec illi propter eorum imperfectum intraverunt.

In illo tempore. Dixit ihesus discipulis suis. Amen dico vobis. Nisi abundaverit iusticia vestra. etc. In quibus verbis tangitur salvatoris nostri durissima comminatio timorem incutiens iusticiam perfectam non observantibus. Circa quod tria sunt consideranda. Primo siquidem describit christiane

iusticie copiosa perfectio. Cum dicit. Nisi abundaverit iusticia vestra. Secundo subiungitur iudaice iusticie defectio. cum dicit. plus quam scribarum et phariseorum. Tertio describit per ne formidabilis comminatio. cum dicit. non intrabitis in regnum celorum.

**Dixi primo** quod i verbis primis suo primo describit christiane iusticie copiosa perfectio. cum dicit. Nisi abundaverit iusticia vestra. Pro quo sciendum quod christiana iusticia et perfectio consistit in duobus. scilicet in ope et in modo operandi. Nam dicitur. Iuste quod iustum est exequaris. Ubi duo precipit. scilicet iusticiam facere. et iuste facere seu exequi. De primo igitur videndum est. quod sic duo sunt statim christiane religionis. scilicet platonum et subditorum. Sic est duplex iusticia perfecta differenter necessaria virtutes. Platonum iusticia dicitur esse abundans supra vitam aliorum tripliciter. Primo quantum ad primum. quod dicitur esse exemplum ad aliorum edificatores. Secundo quantum ad deum. quod dicitur fulgere hominibus ad dei gloriam et honorem. Tertio quantum ad seipsum. ut perfecte impleat predicatores suam. Quantum ad primum dicitur platonum se habere exemplariter. ut est exemplum aliorum meliorum. Et ideo comparatur saluti. Parth. v. Vos estis sal terre. quod eorum exemplum subditum sicut abus sale condunt. Quantum ad deum dicitur fulgere hominibus. Ideo comparatur luci. Ioh. d. Vos estis lumen mundi. Quantum ad seipsum dicitur platonum ope quod docet ad implere. Unde docetes et non facietis minimum vocabit in regno celorum. Parth. v. Secunda iusticia perfecta siue sufficiens que pertinet ad omnes consistit in inchoatione. non solum operis sed etiam cognitionis. Unde christus dicit. Dicitur enim est antiquis. Non mechaberis. Ego autem dico vobis. Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam. id est. ea intentione et animo ut concupiscat eam. secundum horam. iam mechatus est eam in corde suo. Dicitur enim antiquis. Reddes dominum iuramenta tua. Ego autem dico vobis non iurare omnino. id est. iurare sed non oino. id est. in omni casu quod in aliquo casu iurandum est. et in aliquo non. secundum horam. Et ista erant quo ad moralia. Deinde descendit ad iudicialia. ostendens quomodo deberent se habere christiani. Dicitur enim. et non dicit antiquis sicut supra. Quia moralia sunt iuris antique legis sed naturalis ab initio impressa mentibus hominum.



## ¶ **Unica sexta post trinitatis**

Non sic autē de iudicialibus. Unde dicit. Audistis quia dictum est. Oculū pro oculo. dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. scilicet pene. Sed si quis percussit te ad dexteram maxillam prebe ei aliam. id est. paratus sis ad ampliora paciēter sustinenda. Et in hoc est confusio euāgelij. Audistis quia dictū est anctiuis **Leuitici. xii.** Diliges proximum tuū et odio habebis inimicum tuū. Istud vltimū non est scriptum in lege sed est traditio scribarū. Ego autem dico vobis. Dilige inimicos vestros. Tum propter deū. quia omnia dilecti diligenda sunt. nō tū filij sed etiā canes. non tū agri sed etiā segetes et spine et sepes. Tum propter se. qz filij sunt dei. licet infanti. quia fratres tui. licet infirmi. Ideo magis indigent diligentiā propter nos. **D.** si deus faber et ipi lima siue mallei. Unde illi remouēt rubiginem et solunt debita peccatorum. Bene facite his qui oderunt vos. Tum propter nature conformitatem. quia homines sunt. **Mat. lviij.** Carnem tuam ne despereris. Tum propter utilitatem propriā. **Chrysost.** Si bene feceris inimico tuo amplius fecisti. propter diuinā imitationē. **Hieronim.** Noli negare quod deus nulli negat. et ora te pro persecutoribus tuis. scilicet propter manifestam iniuriā. Et calumniantibus vos propter apparentē iusticiā. sed tamen occulte fraudulentā. vel pro persecutoribus facto. calumniantibus verbo. Vel persecutoribus in personā calumniantibus in rebus vel fama false criminantibus. **Actū. viij.** Ne statuas illis hęc peccatū. vt sitis filij patris vestri qui in celis est. scilicet per imitationē nobilitatis paterne. Qui solem suū facit oriri super bonos et malos. et pluit super iustos et iniustos.

**B.** Secundo de modo operadi predicam iusticiā est videndū. Est autē modus operadi christianā iusticiā multiplex. Primo vt quicquid facit christianus faciat simpliciter in operando. id est. intentōe debita nō ratione vane glorie. sed ratione salutis anime et honoris dei. **Mat. vi.** Attendite ne iusticiā vestrā faciatis corā hominibus vt videamini ab eis. id est. propter gloriam et fauorē mūdi. nō propter laudem dei. nō propter edificatiōem primum. Unde cum facis elemosinā noli tuba canere sicut hypocrite faciūt qz mercedē suā hęc receperūt. **Secun-**

do vt quicquid facit christianus faciat prudenter in discernendo. **Mat. x.** Estote ergo prudentes sicut serpentes. Et **Mat. viij.** Attendite a falsis prophetis. Et quia innumera biles sunt circūstantie ad hoc vt aliquid fiat iuste. Ideo xps reducit omnes ad vnum modū. scilicet ad debitā intentiōem dicēs. Attendite ne iusticiā vestrā faciatis corā hominibus vt videamini ab eis. id est. propter gloriam et fauorē mūdi. nō propter laudem dei. nec propter edificatiōem primum. **Gal. i.** Si adhuc hominibus placere seruus xpi nō essem. Tū sequit. Alioquin mercedē nō habebit. apud patrem vestrū qz in celis est. cuius amore nō fecistis. Tum ergo facis elemosinam noli tuba canere ante te. id est. innotescere ne glorieris in laude tua. et forte tuba canebant cōuocando plūm vt omnes cōuenirent quasi ad spectaculū quā elemosinā dabant. Sic hypocrite faciūt. **Augustin.** Hypocrita est qz simulat illud quod nō est. repñtator alicuius persone. Et dicit ab ypos quod est sub. et crisis aurū quasi latens sub auro. **Chrysost.** Non est deo ingrata elemosina que videt sed que ideo fit vt videat. quia tales principaliter intendūt honorē vanū et transitoriū. ideo amittunt verum et eternū. Ex quibus omnibus patet perfectio iusticie legis christianę. que excellit antiquā. ymo quācūqz aliā legem siue humanā siue diuinā. Sicut enim dicit **Aira** in prologo super **Mattheū.** Legis est propriū vicia extirpare. mores aut actus hominū ordinare. inducere ad felicitatem. et plane et lucide tradere veritatem. Hoc autē facit lex xpi melius quā quecūqz alia lex. Ideo eius iusticia est perfectissima. Nam primo vicia per perfectissimē extirpauit. quia omnia mala prohibuit et nulla permisit. Unde in hoc leges humane sunt defectuose. quia permittunt minora mala ne veniant maiora. Sicut permittuntur meretrices in ciuitate ne veniant adulteria. **Ut dicit Augustinus** de ordine. Verūtamen ista mala que bono modo punire non potest relinquit diuino iudicio punienda. **Ut dicit beatus Augustin** in libro de libero arbitrio. Talis fuit lex **Mosayca** que permisit dare libellum repudiij ne vxores interficerentur. **Deutronomij. xxiij.** et tradere ad vsuras extraneis ne frēs ppos grauarēt. **Deutronomij. xxij.** Que omnia data fuerunt populo



rudi ad evitandū maiora mala. Ideo dicitur saluator **Matth. xij.** Quod ad duriciam cordis eorum fuerunt permittenda. Non sic autem lex evangelica. que prohibet omnia mala. quia etiam verbum otiosum. **Matth. xij.** Si de otioso. multo magis de nocivo. Si de verbo multo magis de facto. Secundo excellit in ordinatione mox. Quia secundum philosophū. ij. **Ethicor.** Intentio legis est civem facere bonos. In hoc autem deficit lex humana. quia de secretis cordium non potest iudicare. sed tamen de exterioribus actibus. **Regū. xvj.** Homo videt ea que patent deus autem intuetur eos. Similiter lex vetus in hoc fuit defectiva. propter quod antiquis doctrinis dicitur. Quia lex prohibet manum non animū. ut habet in glosa ad **Philippē. ij.** Sed hoc male intelligunt iudei. videlicet quod mala voluntas non est peccatum nisi erit in actu. ut patet per **Iosephū. xij. lib. Antiquitatu.** Et quando arguitur contra eos **Exo. xx.** ubi dicitur. Non concupiscas uxorem proximi tui. Respondent. quod ibi non prohibet concupiscentia interior. sed manifesta exterior id est. signa concupiscentie non facias ut amplexus et oscula. Sed hoc est falsum. quia actus exterior non habet maliciam vel bonitatem nisi in quantum procedit ab actu interiori. quia peccatum non est nisi voluntarium. Potest tamen intelligi sic scilicet. quod lex vetus prohibet manū non animū seu concupiscentiam interiorē. videlicet in vicio mechie et avaricie tamen. Et adhuc licet prohibeat talē concupiscentiam. non tamen transgressoribus infligebat penam aliquam. Et ideo in talibus invenitur imperfectio. Lex autem evangelica prohibet generaliter concupiscentiam malam. et concupiscentibus indicit penam infligendam. Unde dicitur. Audistis quod dictum est antiquis. Non occides. Qui autem occiderit. reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Et eodem modo in alijs preceptis. Et quo patet quod ista lex nova non solum ordinat actus exteriores. sed etiam interiores. Tertio excellit lex nova omnem aliam. quia perfectius ordinat homines ad felicitatem. Nam lex humana in hoc est defectiva. quia ordinat homines solum ad felicitatem politicam et terrenam. que est tranquillitas status et pacificus civitatis in ista vita. Non autem ordinat immortale. Et ideo necessaria est lex divina. que hoc facit. Verū

tamen lex mosaica in hoc defectiva est. quia beatitudo non habetur supernaturalis nisi per gratiam. Romanor. vi. Gratia dei vita eterna. Hanc gratiam lex mosaica non dabat. sed tamen ad eam disponebat. Propter hoc dicitur **Hebr. xij.** Quod nemine ad perfectum adduxit. sed hanc a christo danda expectabat. per quam gratia et veritas facta est. **Iohannis pmo.** Quarto excellit in hoc omnes leges. quia lucidius et planius veritate ostendit. in quo deficit humana lex. que obsecrare et pollicere posita est. cum tamen in multiplicandis populi plures sunt rudes et grossi et stultiles. Similiter lex mosaica. quia in velaminibus et figuris tradit veritatem de agnitione et credendis. In cuius figura **Dorscevelata facie loquebatur ad populum Exo. xxxij.** Propter quod apostolus. **1. Cor. x.** Omnia in figura contingebant illis. Sed lex evangelica in hoc est perfecta. quia omnia que in veteri testamento erant sub figuris velata in ipsa sunt per evidentiam facti manifestata. In cuius signum in passione domini quando misteria nove legis fuerunt implera veluti templi scissum est in duo media. **Luc. xxij.** Propter quod saluator **Iohannis. xv.** dicit. Venit hora cum iam non in proverbis loquar vobis. sed palam de patre meo annuntiabo vobis.

**Dixi secundo** <sup>quod subiungitur in dace</sup> iusticie defectio. cum dicitur. plus quam scribarum et phariseorum. Est autem quadruplex genus iusticie. Prima est deficiens. secunda sufficiens. tertia abundans. et quarta supererogans. Prima scilicet deficiens fuit scribarum et phariseorum. quia fuit in ostentatione operis sine rectitudine intentionis. Omnia enim faciebant ut viderentur ab hominibus **Matth. xxij.** Secunda fuit in mundicia exteriori sine interiori. **Matth. xxv.** De vobis qui mundatis quod foris est calicem et parabsidis. intus autem pleni estis rapina. Tertia fuit in iudicio alieno relicto proprio. **Matth. vij.** Quid vides sellucam in oculo fratris tui. trabem autem in oculo tuo non consideras. Romanor. ij. In quo alius iudicas reipsum condemnas. Quarta fuit in affectu et non in effectu. Quia habebant dei cognitionem et non amorem. **Luc. x. vj.** De vobis qui tulistis clavem



## Unica sexta post trinitatis

entia. id est. cognitiois diuine. et non introi-  
tus. sed per amorem. Quinta fuit in doctrina.  
que erat eis in ore et non in opere. **Parthei**  
**xxiiij.** Super cathedras Moysi sederunt  
scribe et pharisei. omnia quecumque uobis  
dixerint facite. sed opera eorum nolite fa-  
cere. Et sequitur. Dicunt enim et non faciunt.  
Et **Parthei. cv.** Populus hic labijs me ho-  
norat. cor autem eorum longe est a me. **Sexta**  
fuit in supstitutione traditionum. et transgressi-  
one mandatorum. **Parthei. cv.** Quare uos  
transgredimini mandata dei. propter tradi-  
tionem uestram. **Septima** fuit in discursu si-  
ne fructu. **Parthei. xxiiij.** Ne uobis scribe qui  
circumcis mare et aridam ut faciatis unum  
psefuit. et cum feceritis facitis cum filiis  
iebenne duplo maiorem quam uos. attrabe-  
bant enim gentes ad ritum. proprium. Et cum  
attrahi fuerant propter eorum mala exempla  
que uiderunt. iterum ad gentilitatem reuer-  
tebantur. et ita preuaricabant legem. et sic  
grauius peccabant quam prius. **fm Hieroni-**  
**mum.** Istis autem sunt similes aliqui clau-  
strales. qui libenter attrahunt paruulos  
ad religionem. qui postea malis eorum exem-  
plis scandalisati. fiunt magni nequam. **Lon-**  
**tra** quos dicit **Hieronimus.** Non eo studio  
seruamus que sita quo querimus. **Octaua** fuit  
iusticia eorum in alligando et non portado.  
**Parthei. xxiiij.** Alligant enim alij onera  
grauia et importabilia. **Soli** autem ea di-  
gito mouere nolunt. **Contra** prelatos et p-  
dicatores ac confessores multa de abstine-  
tia et continentia et de alijs uirtutibus pre-  
dicantes. soli autem uoluptuose et incon-  
tinenter uiuentes. **Non** fuit iusticia eorum  
in presumptione cordis. **Sicut** patet de  
illo misero phariseo qui iactando se de  
bonis presumptuose dicebat. **Ieiuno** bis  
in sabbaro. **Luce. xxiij.** **Decima** fuit iusti-  
cia eorum in exercitatione corporis et non  
pietatis. quia multa paciebantur sed non  
et pietate. id est. non bona intentione. **Pa-**  
**rthei. x.** Quare nos et pharisei ieiunamus  
discipuli autem tui non ieiunant. **Per** hec  
ergo decem uana et superstitiosa ipso-  
rum opera transgrediebatur dei mandata. **Et**  
ideo iusticia eorum erat imperfecta. et per  
consequens defectuosa. **Secunda** iusticia  
est sufficiens. et est impletio mandatorum  
decalogi in charitate. non ficta. quantum  
ad actus exteriores. sicut fuit in ueteri le-

ge. **Patribus** sufficiebat decalogus imple-  
tus et charitate per actus exteriores. per  
quod sufficienter euadebant pena damna-  
tiois inferni perpetui. licet quo ad ingres-  
sum regni non erat sufficiens et se. quia ia-  
nuam non dum fuit aperta. **Similiter** gratia  
dei cum innocetia uite est sufficiens iusticia.  
**Tertia** iusticia est superabundans. **Que**  
habet fieri pluribus modis. **Primo** ut si-  
at ex charitate. ut iam dictum est. et sic ad  
eam omnes tenentur **fm Chrysostomum.**  
**Secundo** ut impleatur. non solum actu  
exteriori sed etiam interiori. et ut cohibea-  
tur non solum manus sed etiam animus.  
**Sic** ad eam omnes tenentur **scdm Augu-**  
**stinum.** **Tertio** ut non solum impleatur cor-  
poraliter. sed etiam spiritualiter intellecta.  
**Unde** non solum debet christianus non  
adorare deum alienum faciendo ydolum.  
et offerendo ei. vel flectendo coram eo. sed  
etiam non debet amore indebito ad here-  
re creature cuiusque. ut in ea finaliter sistat.  
quia hoc est ydolatria spiritualis. **Unde**  
non solum non debet assumere nome dei  
in uanum. sed etiam nec dicere uerbum ocio-  
sum debet. **Item** non solum non debet la-  
borare in die solenni corporaliter. sed etiam  
abstinere ab omni inquietudine mentis.  
que contemplationem eius turbare pos-  
set. **Item** non solum debet honorare pa-  
rentes corporales. sed etiam spirituales.  
**Item** non solum non debet occidere. sed nec  
irasci. nec maledicere. nec contumeliam in-  
ferre. **Item** non solum non debet mechari.  
sed nec concupiscere uxorem proximi. **Item**  
non solum non debet furari res. proximi. sed nec  
concupiscere. **Item** non solum falsum te-  
stimonium non dicere. sed nec uerum sub-  
trahere nec celare. **Quarta** iusticia est super-  
erogans. sicut diligere inimicos. orare pro  
eis. **Et** hec est perfectiorum. ut dicit **glo. Lu-**  
**ce. sexto.** super illud **Diligite inimicos ue-**  
**stros.** licet in certo casu. etiam sit preceptum  
omnibus. sed ut nullis noceamus nec op-  
temus malum per se. et eis beneficiamus  
quo ad bona spiritualia. et in articulo ne-  
cessitatis bona temporalia ministremus  
etiam inimicis. alias preter istos casus non  
est preceptum sed consilium. et hoc est de  
inimicis persone. quia de inimicis ecclesie  
nec est preceptum nec consilium ecclesie. **Et**  
tantum de secundo.

de precepto et consilio magister



**D**ixi tertio q̄ in verbis p̄mis-  
sis tangit pene formidabilis comminatio  
cum dicit. Non intrabitis in regnū celoꝝ.  
Circa quod sciendū fm̄ Dionisiū ca. iij.  
de celesti hierarchia. Noua lex est media  
inter veterem et celestē. quod patet. q̄a in ce-  
lo dabunt aperte bona eterna. In veteri  
autē solū promittebant occulte. ad Hebre.  
i. Ambram habens lex futuroꝝ bonoꝝ.  
Ideo necesse fuit ponere vitam gr̄e in qua  
lex p̄mittit celestia aperte. Sicut ergo lex  
vetus promittebat suis obseruatoribz te-  
poralia manifeste. vt patet Deutro. vii. vbi  
dicit. Custodi ergo p̄cepta et ceremoni-  
as atq; iudicia que ego p̄cipio tibi. Et seq̄-  
tur. Benedicet deus fructui ventris tui. ⁊  
fructui terre tue et frumento tuo atq; vin-  
demic oleo et armentis gregibus ouium  
tuarum super terram. Vbi apparet bene-  
dictio reposita in bonis terre. Sic econ-  
uerso transgressoribz p̄ceptorū eadē lex  
maledictionem temporale p̄dicebat Si-  
cut patet Deutronomi. xxiij. vbi dicitur  
Q̄ si nolueris audire vocem domini dei  
tui. vt custodias om̄ia mandata eius. ma-  
ledictus eris in ciuitate. et in agro. et male-  
dictum horreū tuum. et maledicte reliquie  
tue. maledictus fructus ventris tui. ⁊ fru-  
ctus terre tue. et sic de alijs. que oīa sonant  
penam temporalem. Quia vero lex noua  
promittit suis operarijs vitam eternā pro  
mercede Matthei. xix. Si vis ad vitā in-  
gredi serua mandata dei. Igitur econuer-  
so suis transgressoribus cōminatur repul-  
sam ab eadez. vt patet hic. Non intrabitis  
in regnū celoꝝ. Et quibus patz q̄ sicut  
iusticie legis christi obseruatiōis est maxi-  
mus fructus. sic et transgressionis est ma-  
ximū damnū. Sed quia deo p̄picio in-  
tendimus euitare damnū et consequi fru-  
ctum. Ideo breuiter videndū est de eius  
fructu. Est autem eius fructus tam in vita  
presenti q̄ in vita futura. Nam ipsa iusti-  
cia est munimentū p̄liantis. instrumen-  
tum iudicantis. et ornamentū triumphan-  
tis. De primo q̄ iusticia est munimentum  
p̄liantis. Comparatur eū lorice. Iuxta  
illud Ephef. quinto. State induti lorica.  
Est em lorica genus armorū defensiuoꝝ  
et inuasuoꝝ. et disponit hominē ad susti-  
nendum inuasiones alioꝝ sine lesione

vulnerum. Isto modo iusticia munit bo-  
minem inter persecutiones. ita vt nichil ei  
noceant si iusticiam habeat. Mathei. v.  
Beati qui persecutionē paciuntur propter  
iusticiam. Et p̄ma Petri. iij. Et quis est q̄  
vobis noceat si boni emulatores fueritis.  
Ista lorica debet indui homo vt om̄e op̄-  
sum iusticia reguletur. Iusticiam hic in-  
tellige virtutem generalem ad om̄e opus  
bonum. fm̄ Chrylōstomū. Unde sicut lo-  
rice arma valent ad caput. brachia. manus  
et corpus. ita iusticia ad omnes virtutes.  
Unde de viro iusto dicitur. Indutus ius-  
ticia vt lorica. et galea salutis in capite eū  
Isaic quinquagesimo nono. Hinc Gregori-  
us. xix. Moralium. capitulo. xij. exponens  
illud Job. xxiij. Indutus sum iusticia et  
vestiui me sicut indumento. Dicit sic. Ille  
iusticia sicut indumento vestitur. qui se vs-  
diq; bono opere protegit. et nullam partē  
actionis sue peccato nudam relinq̄. Ser-  
uando iusticia est instrumentū iudicantis  
Unde comparat regule seu mensure. vel  
linee qua regulatur opus. Sine enim ius-  
ticia nullus bene iudicat. nec disponit.  
Lathomus qui cedit in promptu. scilicet regu-  
lam et martellum. Cū martello percutit ⁊  
cum regula dirigit et examinat plantam  
Ita bonus iudex vel p̄clarus duo debet  
habere in manibz. Pallium ad corrigē-  
dum delicta. et regulam legis et iusticie ne  
fiat excessus in vindicta. Ita. vicissim oco-  
tauo. Pona iudiciū in pondere. et iusticiā  
in mensura. Unde Augustinus de doctri-  
na christiana. Peruerse plus amas mor-  
tem q̄ viuere. amas tunicam tuā quia do-  
na est. villam quia bona est. filium tuū q̄  
bonus est. domū tuam q̄ bona est. bonā  
vis habere mortem. et tamen non vis ha-  
bere bonam vitam. Plus amas mortem  
tuam q̄ vitam. Dale mori times. et ma-  
le viuere non times. Corrige male viuere.  
time male viuere. sed noli timere. quia nō  
potest male mori q̄ bene vixerit. Dec. Au-  
gustinus. Ecce quantum valer iusta vita.  
Tertio iusticia est ornamentū triumphan-  
tis. Unde cōparatur corone in ludis ago-  
niarum. Sicut in palestra vel cursu bra-  
uium proponitur in fine stadij. et illud est  
p̄miū certantis. Sicut rāḡ ap̄tōstolus  
i. Corin. ii. Stadium in quo certamus



## Unica sexta post trinitatis

et currimus est via presens. cuius terminus est mors. In isto termino reponitur merces nostra finalis iusticia. **Ecc. q. rto.** Usq. ad mortem certare pro iusticia. **Sz** certe contingit quibusdam in currendo q. deficiunt in via a triumpho. Sicut contingit Achilite regini. De qua narrat **Quidius. r.** **Bethamo:phoseos** prope finem. que tante agilitatis extitit in currendo. q. pullo vivente vinci potuit. nec aliquem virum dignabatur accipere nisi qui eam cursu vicisset. Et simul cum hoc fuit tante velocitatis et pulcritudinis. q. ab omnibus nobilibus hominibus amabatur. **Lurrunt** multi omnes nuptias affectantes. sed deficiunt omnes et capitibus plectuntur. **Tandem** iuuenis quidam yppomeneus inforatus a venere nuptias Achilite offert se certari. **Qui** venus tria aurea poma dederat ut ea intra stadiū proiceret. et sic a cursu suo faceret virginem retardare. currunt agillime hinc et inde. **Incipit** yppomeneus fangari proicit pomum aureum. **Ille** videns pomum diuertit se a stadio. et ille eam preterit et precucurrit. **Ille** deviationem velocitate compensans celeriter eum attingit. **Ille** proicit secundū pomum. de quo consimiliter illa fecit. tandem cum prope esset metam fortiter proicit tertium. et loquutus a stadio q. prius. **Ille** cupiditate illa lecta cucurrit etiam ad pomum. et interim yppomeneus terram contigit et metam. et sic de virgine triumphavit. **Sic** in cursu vite presentis anime nostre tanq. pulchre virginis ad ymagines dei create. cursor dyabolus. qui non potest eam virtute et velocitate vincere. vincit eam arte. proiciens tria poma. scilicet lascivie iuvenibus. superbie viris. avaricie senibus. **Et** si continet q. quis non capiatur duobus pomis primis. difficile tamen evadit tertium. et sic a triumpho retardabit. **Ideo** necesse est ab istis pomis abstinere. **Juxta** illud. **s. Loz. nono.** **Omnis** qui in agone contendit ab omnibus se abstinere. **Ecclesiastici. xv.** **Qui** continens est iusticie apprehendet eam. **Sic** certavit **Paulus. ij. Thimo. quarto.** **Bo-** num certamen certavi. cursus consumaui. **Ideo** de reliquo reposita est mihi corona iusticie. **Que** est quadruplex. Nam iusticia coronat corona de spina. corona de oliva. corona laurea. et corona aurea. Corona

spinea datur peccatoribus propter remotum conscientie et peccato. **Isaie. xxij.** **Lo-** ronans coronabit te dominus tribulatione. **Narrat** **Plinius** in historijs libro vltimo. **Q. corona** qua coronabatur cesar romae olim fuit spinea. **In** signum q. difficile est in honore esse sine punctione. **Secundam** coronā dat de oliva penitentibus. quibus iusticia imponit opera pietatis et elemosyne. **Danielis** quarto. **Peccata** tua elemosinis redime. **Narrat** **Valerius** libro. ij. capitulo pmo. de institutis **Atheniensium.** **Q. Athenienses** primo coronaverunt perichilem de duobus ramis olive contextis ad invicem. **Et** postea statuerunt q. quilibet bonus civis sic coronaretur. **Et** nos sumus civis ecclesie. **Aphef. ij.** **Estis** cives sanctorum et domestici dei. **Hij** debent coronari operibus pietatis. **Thimo. q. rto.** **Pietas** ad omnia valet. **Ecclesiastici. xxxij.** **Dynamētū** gratie accipias coronaz. **Tertiam** coronā dat lauream iusticia viris perfectis. et coronam sapientie. qua virtuose se gerant in aduersitatibus et vincant vndiq. **Narrat** **Suetonius** de vita duodecim cesarum. q. supra modum expavit tonitrua. **Unde** semper gestabat coronā de lauro. quia illa arbor prohibet fulmina. **Sic** nos portemus coronam sapientie et iusticie. ne feriamur fulmine diuine sententie. **Luce. xxij.** **Sicut** fulgur choruscans de sub celo in ea que sub celo sunt fulget. **Ita** erit aduersus filij hominis in die suo. **Ecclesiastici pmo.** **Corona** sapientie timor domini. **Quartam** coronaz dabit iusticia aureaz in vita futura. videlicet coronā glorie. **Ecclesiastici. cly.** **Corona** aurea super mitram eius **Isaie. xxxij.** **In** die illa erit dominus corona glorie et tertium exultationis residuo populi sui. **Quā** nobis concedere dignetur pater et filius et spiritus sanctus. Amen.

**Unde nota** q. quibus omnibus precipiatur iusticia ideo q. portam celestis regni nullus intrare potest nisi iustus. **Psalmista.** **Dec** est porta domini. iusti intrabunt in eam. **Secm** **Tulium** de officijs cap. duodecimo principibus et prelati maxime est necessaria. **Unde** eis dicitur specialiter illud **Sapientie pmo.** **Diligite** iusticia qui iudicatis

*no h. quibus de iusticia  
q. plura dicitur q. sic  
magis q. quibus q. plura  
miseria la iusticia*



tēra. Nihil em̄ ita clarum reddit p̄ncipes  
sicut iusticia. eo q̄ eius splendor inter om̄  
nes virtutes est maximus. vt dicit Tullius  
h. de officijs. cap. quarto. ex qua boni viri  
nominantur. Et Phis̄ q̄nto Ethicor̄ di  
cit. Quis ipsa est preclarissima virtutum. Et  
quo prouenit. q̄ principes scribuntur pre  
clari non solum in hac vita sed etiam in fu  
tura. Eo q̄ fm̄ Tullium vbi supra. Fun  
damentū perpetue cōmendatiōis et fame.  
iusticia est. sine qua nihil potest esse lauda  
bile. Unde in psalmo. In memoria eterna  
erit iust̄. Istud pz̄ de imperatore Traja  
no. cuius laudes sup̄primi nō possunt. pro  
quo Gregorius legitur orasse. et animam  
eius de penis liberaisse. Sed si queris in  
quo consistit hec iusticia Respondet sc̄dm̄  
Macrobium q̄ in hoc si vnicuiq̄ sua red  
dantur fm̄ Augustinū. xij. de ciuitate dei  
cap. p̄mo. Lius tanta vis est vt etiam la  
trones sine ea substare non possunt. sc̄dm̄  
Tullium libro sc̄do. cap. iij. Sunt partes  
eius lib. i. d̄ officijs quatuor. Prima pars  
in deum. vt que dei sunt deo reddantur.  
Dec instantum necessaria est vt fm̄ mensu  
ram timoris dei principes timeant. Unde  
dicit Ambrosius ad Theodosiū. Si vis  
diu regnare esto deo subiectus. Et h̄ prin  
ceps debet instrui ad humilitatem. Quia  
licet se sciat dominū esse. debet tamen re  
cordari quia etiam habet supra se dominū  
vt dicit Polycratus libro. iij. cap. vij. En  
de Deutrone. precipitur p̄ncipi vt discat  
timere deū et custodire verba eius. et vt nō  
eleuetur cor eius in superbiam vt lōgo tē  
pore regnet ip̄e et filius eius. Ecce expres  
se habes q̄ principatus talū perpetuas q̄  
iusticias seruant. patet de Tarquino. qui  
propter superbiam suā nouissimus regna  
uit. post quē consules sunt inuenti. Plena  
est historia illorū qui per superbiam et in  
iusticiam ceciderūt. Secūda pars iusticie  
est in patriam. vt sc̄licet defendatur et in  
pace conseruetur. Tertia pars est in parē  
tes. vt honozē et conseruent. Quarta in  
omnes. Sc̄dm̄ hoc describitur iusticia est  
tribuens vnicuiq̄ q̄d suū est. superiori sc̄z  
deo honorem. equali consiliū et auxiliū  
inferiori custodiam et disciplinam. Inter  
illa tamen est talis ordo. vt dicit Polycra  
tus libro q̄rto. cap. iij. Quis princeps tunc  
gerit fideliter suū ministeriū cū sue condit̄

tionis memor vniuersitatis se personā ge  
rere recordat. et se non sibi suā vitā s̄z alia  
debere agnoscat. et eam illis ordinata cha  
ritate distribuit. Totū ergo se deo debet. s̄z  
plurimū patrie. multū parentibz̄ et propin  
quis. extraneis minimū. itaqz̄ debitor est  
sapiētibz̄ et insipientibz̄. pusillis et maio  
ribz̄. Hoc contra illos qui libenter et ci  
tius audiūt causam potentū q̄ pauperū.  
cum tamen omnibz̄ debitor est. Hec ergo  
iusticia requirit in principe vt vtilitate rei  
publice preponat vire proprie. multo ma  
gis voluntati sue. Sicut fecerunt antiqui  
vt ait Augustinus libro primo de ciuitate  
dei. cap. xij. Et Tullius libro primo d̄ of  
ficijs. cap. iij. Et Valerius libro septimo de  
Clodro rege Atheniensis. qui pro libertate  
one ciuitatis seipm̄ morti exposuit. Ideo  
Polycratus libro q̄rto. cap. v. Attendat  
ergo qua necessitate astric̄ est ad faciendā  
iusticia princeps subditis. vt nisi p̄ter illā  
p̄nceps esse non mereatur. Si em̄ non esset  
opus iusticia. nec opus esset p̄ncipe. Unde  
fertur. q̄ cū Alexander Bragmanos subi  
cere vellet ad quē ip̄i rescripserūt. Andri  
mus inuicissime rex p̄cia tua et felicita  
tē victorie vbiqz̄ subsecura. Sed q̄d erit.  
habebis satis si torus non sufficit orbis.  
Diuitias non habemus. quarū cupiditate  
nos debeas expugnare. om̄ia bona om  
nibz̄ cōmunia sunt. Ista est nobis pro di  
nit̄is pro cultibus et auro vilis vestis. fe  
mine nostre non ornantur vt placcant. Ne  
sciūt enim affectare in pulchritudine q̄z̄  
nate sunt. Antra nobis in vita regumen  
tū. In morte sepulcuram prestant. Regnū  
habemus non pro iusticia sed nobilitate.  
Quem enim locum haberet vindicta. vbi  
nulla iniuria. Hec audies Alexander eos  
in pace dimisit. Secundo astringitur ad  
iusticiam. quia si fuerit iniustus principa  
tus eius deficiet. Iuxta illud sapiēti. Re  
gnū a gente in gentem transferretur p̄ter  
iniusticias iniurias contumelias et diuer  
sos dolos. patet de Saule et alijs. Unde  
frustra recurrit ad munitiones si deū ha  
bet iratum. Unde iniusticia est cū nocet vi  
nocenti non restitit. Contumelia est quan  
do manifeste per superbias quis opprimat  
alium nec ei honorem quem debet impen  
dit. Dolus est quando aliud agitur aliud  
cogitatur. Iniuria est quādo alteri iniert



